

Възможностите пред търговските банки в условията на извънредно положение

Банките са основен стожер на икономиката в обикновени условия и още повече – в кризисната ситуация, която възникна във връзка с предприетите от държавите мерки за ограничаване и забавяне на COVID-19. Извънредните мерки поставиха банките пред нови предизвикателства. В новите условия те ще трябва да постигнат амбициозни резултати – да окажат необходимата подкрепа на държавата като предпазят застрашената икономика от срив, да предприемат необходимите действия за защита на своите клиенти – вложители и кредитополучатели, и в същото време да отговорят на изискванията за капиталова адекватност и за управление на рисковете. Съответно трябва да бъдат разгледани какви са възможностите пред търговските банки за защита на правата им в условията на извънредно положение.

След кризата от 2008 г. се повишиха изискванията за капиталовата адекватност. Банките са длъжни да разполагат с планове за действие при извънредни обстоятелства и за осигуряване на непрекъснатост на дейността, които обезпечават способността за поддържане на дейността и ограничаване на загубите в случай на сериозен срив. Проведените до момента стрес тестове доказват стабилността на банковата система в България.

Според разпоредби от Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г., до отмяната на извънредното положение не се прилагат последиците от забава за плащане на задължения на частноправни субекти, включително лихви и неустойки за забава, както и непаричните последици като предсрочна изискуемост, разваляне на договор и изземване на вещи. Тези разпоредби бяха допълнени с изменението на закона, обнародвано на 09.04.2020 г. в „Държавен вестник“ бр. 34, като беше посочено, че при забава за плащане на задължения на частноправни субекти, длъжници по договори за кредит и други форми на финансиране (факторинг, форфетинг и други), предоставени от банки и финансови институции по чл. 3 от Закона за кредитните институции, включително когато вземанията са придобити от други банки, финансови институции или трети лица, и по договори за лизинг, не се начисляват лихви за забава и неустойки, задължението не може да бъде обявено за предсрочно изискуемо и договорът не може да бъде развален поради неизпълнение, както и не може да бъдат

Възможностите пред търговските банки в условията на извънредно положение

изземвани вещи.

Законът урежда спиране на обявената публична продан по реда на Гражданския процесуален кодекс, както и на въводите във владение. Не се налагат запори на банкови сметки на физически лица и на лечебни заведения, както и извършването на описи на движими вещи и недвижими имоти – собственост на физически лица, освен за задължения за издръжка, за вземания от непозволено увреждане и за вземания от трудови възнаграждения. Няма изрична разпоредба за спиране и отменяне на продажбите в производството по несъстоятелност. За да се спазят изискванията за спазване на карантинните мерки, се налага практика засега да се избягва насрочването на следващи продажби до отмяната на извънредното положение.

Отлага се разглеждането на граждански и търговски дела, предвижда се спирането на редица процесуални и давностни срокове.

Посочените по-горе разпоредби оказват въздействие върху възможностите на банките да събират вземанията си. При това – събирането на вземанията се отлага за неопределен период във времето.

Очевидно в настоящата ситуация банките се изправят пред реални предизвикателства, едно от които е очакваният ръст на необслужваните кредити и забавянето на събирането им във времето. На този фон се предприемат съвместни действия от правителствата, централните и търговските банки, за да се запази стабилността на икономиката и на банковата система и да се предпазят кредитополучателите от разоряване. Банките остават отворени и продължават да предоставят всички услуги, които са предоставяли досега, при спазване на изискванията за безопасност и сигурност. Обсъжда се възможността за спиране или отлагане на плащанията по банковите кредити, говори се за въвеждане на мораториум върху кредитите.

На 25.03.2020 г. Европейският банков орган обяви на сайта си становище във връзка с предприеманите от правителствата мерки за ограничаване на пандемията, включително чрез евентуален мораториум върху плащанията по кредитите. Той призова към гъвкавост и прагматизъм в пруденциалната рамка и прилагането на

Възможностите пред търговските банки в условията на
извънредно положение

надзорните подходи във връзка с изискванията за капиталовата адекватност. Според него при обявяване на евентуален мораториум върху плащанията, кредитите не трябва автоматично да се обявяват за просрочени и не трябва автоматично да настъпват неблагоприятните последици от просрочието. Дава се препоръка във всеки случай да се извършва адекватна оценка на риска и да се преценява възможно ли е кредитополучателят да продължи с плащанията. Посочва се, че защитата на потребителите остава приоритет, финансовите институции трябва да им предоставят пълна информация, да действат в интерес на клиентите, без начисляване на скрити такси и без автоматично повлияване на рейтингите. Дава се насока кредитите да се предоговарят по такъв начин, че да не намалява финансовото състояние на банките.

На 31.03.2020 г. на сайта на Европейския банков орган беше качено друго становище за дейността на банковите системи в условията на предприемане на мерки за ограничаването на COVID-19. Европейският банков орган изясни своите очаквания във връзка с политиките за дивиденди и възнаграждения. Той посочи, че предприетите мерки следва да гарантират, че банките поддържат стабилна капиталова база и осигуряват необходимата подкрепа на икономиката. ЕБО подчерта, че капиталовите облекчения в резултат от мерките, предприети от компетентните органи в отговор на кризата от COVID-19 трябва да се използват за финансиране на корпоративния сектор и на домакинствата, а не за увеличаване на разпределението на дивиденди или извършване на обратно изкупуване на акции. Той подчерта и че е необходимо ефективно и разумно разпределение на капитала в банковите групи. Европейският банков орган подчерта, че разпределянето на капитал в рамките на банкова група трябва да служи на необходимостта от подкрепа на местните и по-широки европейски икономики, както и да се гарантира правилното функциониране на единния пазар, което е особено важно в настоящия период на криза.

ЕБО подчерта, че банките следва да преразгледат своите политики и практики за възнаграждения, за да гарантират, че те са в съответствие и да насърчават стабилното и ефективно управление на риска в настоящата икономическа ситуация. Той посочи, че възнагражденията, особено в тяхната променлива част, следва да бъдат определяни консервативно и че заплащането на по-голямата част от тези

Възможностите пред търговските банки в условията на извънредно положение

възнаграждения може да бъде отложено за по-дълъг период и по-голяма част от него може да бъде изплатена под формата на капиталови инструменти.

Европейският банков орган отново посочи, че подкрепя всички предприети досега мерки за гарантиране на стабилната капиталова база на банките, която е необходима за оказване на подкрепа на икономиката. Той повтори и разшири вече отправения призив към въздържане от разпределянето на дивиденди или обратно изкупуване на акции с цел възнаграждение на акционерите. Той призова политиките за възнаграждения да се оценяват в съответствие с рисковете, произтичащи от икономическата ситуация. Подобни призови бяха отправени и от други банкови надзорни органи, включително от Европейската централна банка, която в спасителната си програма премахна ограниченията за покупка на облигации.

Европейският банков орган посочи, че е необходимо усилията да бъдат съсредоточени върху наблюдение и оценка на въздействието на епидемията от COVID-19, както и върху осигуряване на непрекъснатост на бизнеса. Той посочи, че с оглед ситуацията, предоставянето на необходимите доклади и данни на надзорните органи трябва да се извършва в удължени срокове, като се предприемат необходимите мерки неоториризирани лица да не могат да получат достъп до важната информация.

Европейският банков орган предостави и допълнителни насоки за това как да се използва гъвкавост при надзорно отчитане и припомни необходимите мерки, които трябва да се вземат от банките за предотвратяване на прането на пари и финансирането на тероризма. Той подчерта, че е изключително важно да се изградят и поддържат ефективни системи и контрол, за да се гарантира, че финансовата система на Европейския съюз няма да бъде използвана за изпиране на пари и финансиране на тероризъм.

Европейският банков орган посочи, че е важно да има ключова пруденциална информация за капитала, рисковете, ликвидността и финансовото състояние.

Във връзка с изявлението си от 25.03.2020 г. и в координация с Базелския комитет за банков надзор, Европейският банков орган реши да отмени количественото проучване на въздействието въз основа на данните от м. юни 2020 г.

Възможностите пред търговските банки в условията на извънредно положение

Тези насоки е необходимо да бъдат съобразени при прилагането на мерките на национално ниво. От страна на Българската народна банка неколнократно се посочва, че финансовата система в страната е стабилна и че се работи по надграждането и прилагането на мерките във връзка с новата ситуация. Работи се по мерки в краткосрочен и в дългосрочен план, като секторът се подготвя да посрещне задаващата се икономическа криза и да бъде част от решението. Българската народна банка предприе пакет от мерки за ограничаване на негативния ефект от кризата. Тези мерки трябва да гарантират безпрепятственото функциониране на паричния режим, укрепване на капиталовата и ликвидната база на търговските банки и регулаторни мерки, с които да се дава по-голяма гъвкавост на търговските банки при облекчаване на негативните последици от кризата за техните клиенти от бизнеса и домакинствата.

Предприетите от Българската народна банка допълват предприетите от правителството мерки – да не се начисляват наказателни лихви за забава и увеличението на капитала на Българската банка за развитие със 700 млн. лева, от които 500 млн. лева са предназначени за портфейлни гаранции по банкови кредити и 200 млн. – за безлихвени потребителски заеми за граждани в неплатен отпуск.

В тази ситуация търговските банки в България координират мерки за защита на бизнеса и гражданите. Те са в постоянен контакт с всички органи на държавната власт, Българската народна банка и Министерство на финансите, за да се постигне най-подходящото национално решение и за разработването на общ ред за отсрочване на плащанията по кредитите.

Можете да прочетете повече по темата за възможностите пред банките – въведения мораториум върху плащанията – **тук**.